

El model de seguretat social

Josep DELGADO i VILLENA

Bon dia a tothom.

En primer lloc voldria deixar clar que tot el que diré a continuació, i molt especialment tot allò que impliqui judicis de valor, correspon a la meua opinió personal i que, en cap cas, no exposa un posicionament de la institució que actualment tinc l'honor i la responsabilitat de presidir.

Començaré per recordar que les funcions principals de la CASS han estat tradicionalment i són el finançament de la sanitat i el finançament de les pensions (tant d'invalidesa com de vellesa). Tant la política sanitària com la política social d'Andorra són funcions del M. I. Govern. De vegades, em trobo amb l'existència d'una percepció que aquestes polítiques les fa la CASS. No és cert, i des de fa uns anys, i de manera gradual, el finançament de totes les prestacions no contributives, amb caràcter bàsicament social, es van traslladant al ministeri corresponent. Això és important per dos motius:

- Actualment el Govern pot gestionar millor que la CASS la informació necessària per avaluar qui compleix els requisits i qui no per ser beneficiari d'aquestes prestacions no contributives.
- Pressupostàriament es va unificant l'esforç de finançament social per part de l'Estat, de manera que es fa transparent que l'Estat andorrà dedica una quantitat important de recursos a fins socials, en contra d'alguns corrents d'opinió, que consideren Andorra un país poc sensible en aquests temes.

La CASS jugarà un nou paper important aviat, ja que serà l'entitat recaptadora del nou impost de l'IRPF en relació amb les rendes salarials.

La CASS es finança mitjançant les aportacions que fan al sistema els treballadors i empresaris, en una proporció que actualment és inferior per part del treballador respecte de l'empresari. Aquesta afirmació no és banal, ja que l'inevitable increment de cotitzacions, que com veurem més endavant caldrà fer-hi front, posarà sobre la taula els interessos contraposats d'aquests col·lectius sobre com es reparteixen els esforços addicionals en els futurs increments de cotització.

Actualment es cotitza un 20% del salari brut, que es reparteix a parts iguals entre el

finançament de la sanitat i la dotació al fons per les pensions de vellesa. En números rodons, dels 200 milions recaptats, 100 milions se'n van a la sanitat i els altres 100 milions a les pensions.

La nova llei, recentment aprovada, no incrementa la càrrega global del 20%, però tenint en compte la fràgil situació de sostenibilitat del sistema de les pensions de vellesa, s'aplicarà la recaptació dedicant el 12% (en comptes del 10%) al fons de vellesa i un 8% (en comptes del 10%) al finançament de la sanitat.

Arribats a aquest punt cal recordar que fins al 2008 la recaptació era suficient per fer front al finançament de la sanitat del país. A partir d'aquell any es generen dèficits permanents estructurals, i el març del 2011 s'esgoten les reserves que s'havien acumulat d'anys anteriors. Aquest fet és important, ja que a partir d'aquest moment i per primera vegada en la història, el Govern ha de destinar diners del seu pressupost a cobrir el dèficit de la CASS.

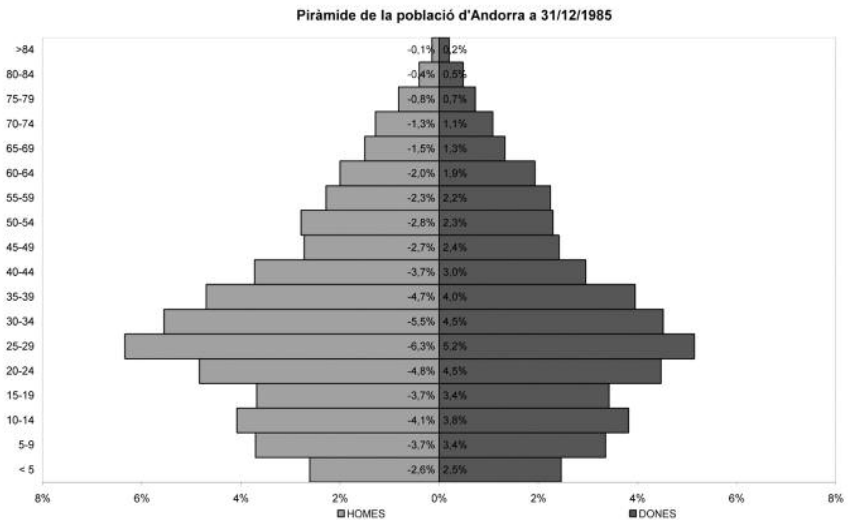
D'alguna manera em permeto dir que fins llavors la sanitat no havia estat mai un problema econòmic per a l'Estat andorrà i que a partir d'aquell moment ho comença a ser, i a més, de manera molt significativa.

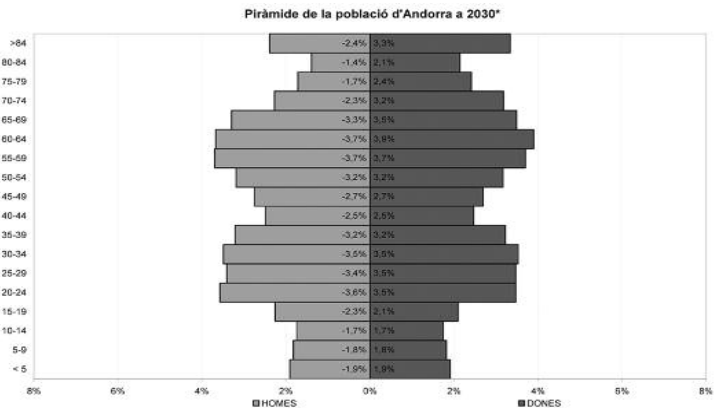
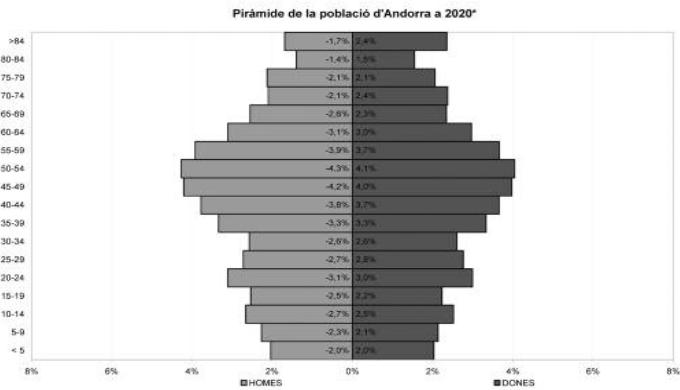
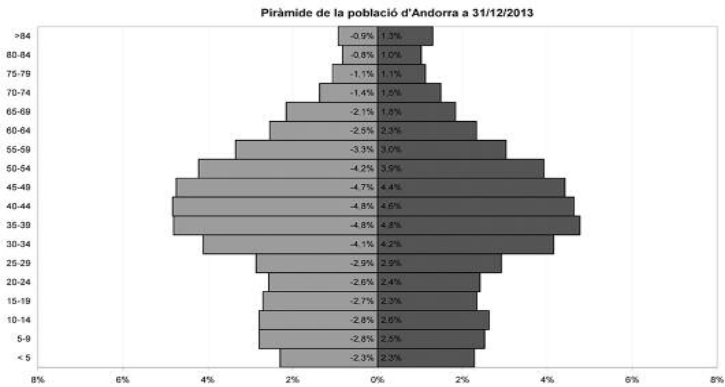
Actualment ens movem en dèficits anuals entorn dels 28-30 milions d'euros. Amb la rebaixa de dos punts (passar del 10% al 8%, per tal d'anar dotant de sostenibilitat les pensions) el Govern es trobarà haver de dedicar-hi entorn de 50 milions d'euros cada any, quan fins al 2011 mai no havia hagut de dedicar recursos per finançar el dèficit sanitari de la CASS.

A més, això no és conjuntural. És estructural i anirà a pitjor.

Mireu tot seguit l'estructura demogràfica d'Andorra i el cost sanitari per franges d'edat:

*S'hi inclou població no resident l'any 2013 que percep una prestació de jubilació de la CASS

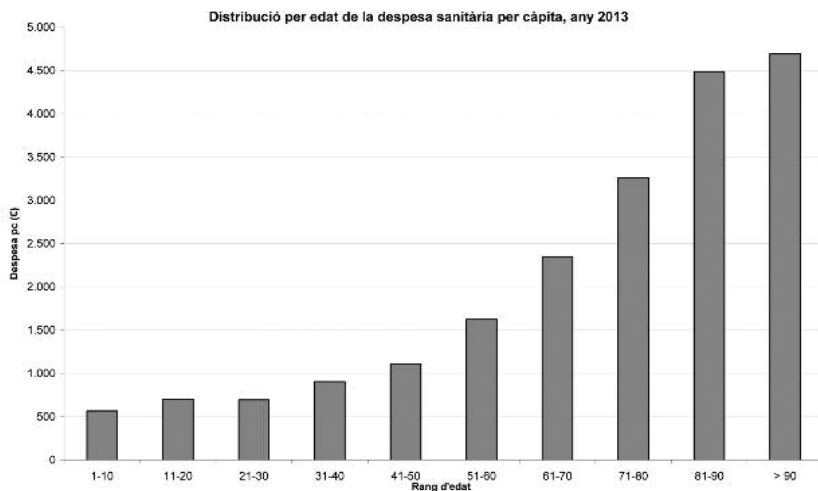

Despesa mitjana per rang d'edat 2013*

Rangs edat	Despesa pc*
1-10	568,0
11-20	703,1
21-30	696,6
31-40	904,5
41-50	1.110,5
51-60	1.626,0
61-70	2.344,2
71-80	3.259,4
81-90	4.486,8
91-100	4.693,2
TOTAL	1.219,5

*cost sanitari per càpita de la població amb consum sanitari 2013

Observem com es dispara el cost sanitari per persona a partir del 60 anys.

La conclusió és evident. La població envulleix. Els fills del *baby boom* dels anys 60 i 70, i que som una part importantíssima de la població, l'any 1985 érem joves i amb poca despesa sanitària. Actualment, ja som madurets i la despesa sanitària comença a ésser significativa. L'any 2020 i l'any 2030 serem grans, serem molts i tindrem molta despesa sanitària. És llei de vida i no s'hi pot fer res.

Amb aquest escenari demogràfic, l'Estat tindrà dificultats importants de finançament de la sanitat.

I això que acabo de dir és amb independència de tot allò que es pot racionalitzar, comprar i controlar millor. Caldrà, efectivament, comprar i controlar millor, però l'estructura demogràfica és tan brutalment desfavorable que ho condicionarà tot.

Fins aquí el que volia comentar de la branca de la CASS que finança la sanitat.

M'agradaria dir algunes coses de la branca que finança les pensions de vellesa:

En primer lloc, crec que aquests darrers tres anys s'ha avançat molt quant a conscienciació de la situació i de la dificultat de sostenibilitat d'aquesta branca. Jo diria que actualment ningú no nega que tenim un greu problema que s'arrossega des de fa molt anys, i que si no es fan actuacions contundents en la dècada del 2030 no quedaran diners en el fons de reserves.

L'origen del problema està a bastament explicat; es va dissenyar a l'origen un sistema que era equilibrat, sempre que la mitjana d'esperança de vida se situés entorn als 72-73 anys.

Qui treballés quaranta anys i rebés un cop jubilat una pensió equivalent al 50% de la mitjana del salari d'aquest quaranta anys, podria cobrar pensió durant set o vuit anys, i el sistema era sostenible amb independència de com fos la piràmide d'edat.

A partir del moment en què l'esperança de vida s'ha anat allargant, sense incrementar les cotitzacions, el sistema s'ha fet insostenible.

Durant trenta anys no es van incrementar les cotitzacions, l'any 2008 es van incrementar dos punts (del 8% al 10%) i ara s'incrementaran dos punts més (del 10% al 12%), quan ja fa vint anys que les cotitzacions haurien de superar el 20%! Aquest fet ha suposat una venda de punts a preu de saldo, que sota el meu punt de vista implica una expectativa de drets que es revelarà inassumible.

Hi ha gent (normalment provinent de la política) que es resisteix a acceptar aquesta realitat i intenta *despistar al personal* dient que estem en un sistema de repartiment i que ja vindran joves que pagaran les pensions dels futurs jubilats. La càrrega que suposarà per als nostres fills i néts és el perfecte contraexemple de la tan cínicament utilitzada frase de *solidaritat intergeneracional*. A més això només és possible en un món en què la piràmide demogràfica sigui, permanentment en el temps, molt ampla a la base i molt estreta cap al vèrtex superior (com si fóssim una població de conills).

Us convido a tornar a mirar la nostra piràmide demogràfica, que és i sobretot serà molt ampla per dalt i estreta per baix.

La nova llei apunta en la bona direcció. Sense entrar en el detall de les mesures, en destacaré tres. També em mullaré i, tot i que se'm tornarà a criticar molt, esmentaré la mesura que al meu criteri tard o d'hora algú haurà d'acabar implantant, encara que això suposarà modificar la llei recentment aprovada, que procura ser garantista de les expectatives dels drets adquirits. La cotització s'incrementa dos punts, però tant des del Govern com des de tot l'arc parlamentari, hi ha consens que caldrà anar incrementant progressivament el percentatge de cotització.

Si aquesta mesura s'hagués fet 25 anys enrere, avui no hi hauria problemes de finançament i no caldrien altres mesures addicionals.

La revaloració de les pensions no estarà automàticament vinculada a l'IPC, sinó que es tindran en compte factors lligats a la situació econòmica del país.

Aquesta mesura ajudarà significativament. Sempre es pot dir que implica restar poder adquisitiu a les pensions, i probablement sigui veritat en funció del valor que cada any

determini el Govern, però no podem perdre de vista que totes i cadascuna de les pensions són d'un valor de més del doble del que correspondria per les cotitzacions realitzades. A més, al país s'ha generat legislació social per cobrir els casos de precarietat.

La mesura més important, i que per ella mateixa dotaria de sostenibilitat el sistema si l'Estat tingués gran capacitat econòmica, és la que obliga el Govern a fer-se càrrec dels dèficits des del moment en què es comencen a generar, i per tant, se salvaguardaria el fons de reserves. Aquesta és una mesura molt important. Per a aquells de vosaltres que m'escolteu i tingueu tendència a ésser optimistes, el Govern d'Andorra ha fet el pas definitiu i les pensions estan garantides. És sense dubte un gran pas, i reafirma que aquest Govern ha fet tot el possible per reforçar el sistema públic de les pensions.

Per a aquells de vosaltres a qui us agradi mirar el futur detectant possibles riscos, imagineu l'escenari següent:

Tot i que es pugin un parell de punts més les cotitzacions, tot i que es congelin o es mig congelin les pensions, aniran arribant noves generacions, cada cop més nombroses, als 65 anys. En funció de les pujades de cotitzacions i del nivell de revaloració de les pensions passarà que el Govern (més tard o més d'hora) haurà d'injectar diners a la CASS per cobrir el dèficit. Serà l'any 2020 o 2024 (tant és) però en aquells anys el ministre de Finances de torn haurà de començar a afegir una partida al pressupost, que durant els primers quatre, cinc o sis anys, tot i ser important, probablement serà assumible. Ara bé, el setè, vuitè o novè any no només serà creixent sinó que, al meu parer, serà molt desestabilitzadora per al pressupost del Govern, ja que parlem d'importos que superen els 100 milions d'euros anuals, amb creixements posteriors exponencials.

Aquest escenari ens porta a la mesura que abans deia que tard o d'hora algú haurà d'implantar, i que segur que rebré crítiques per exposar-ho.

La piràmide demogràfica és demolidora, i en la mesura en què els fills del *baby boom* arribem a l'edat de jubilació, el sistema té risc de col·lapse.

Davant d'això, la reflexió que el valor dels punts acumulats no es podrà assumir i que caldrà *devaluar-los* – cosa de què en data d'avui ningú no vol sentir a parlar– crec que vindrà tota sola en el moment en què el Govern hagi de fer front a dèficits importants de la branca jubilació de la CASS.

La llàstima és que si no toquem drets adquirits ara caldrà ser més radicals quan els toquin d'aquí a deu anys.

La gent que avui dia estan retirats o propers a retirar-se probablement no notaran res del que he exposat; crec que pràcticament no els afectarà.

Els fills del *baby boom* i posteriors, és a dir la gent de 55 anys en avall, crec que és inevitable que vegin en el futur les seves expectatives alterades i, objectivament són els primers interessats a reduir expectatives a canvi de millorar en sostenibilitat.

En els tres anys que fa que reflexiono sobre el nostre sistema de pensions no puc deixar de viatjar en el temps i anar trenta anys enrere, quan cursava l'últim curs de carrera i vaig tenir la sort de tenir com a professora de demografia l'Anna Cabré. Jo tenia 23 anys i ella m'explicava que es feia visible a quaranta anys vista (en aquell moment) dificultats per als sistemes de pensions europees. Si mireu el gràfic corresponent a l'any 1985, efectivament es comença a detectar una estretor significativa de la base.

Però sempre analitzava (i ho continua fent) que no només hi influeixen aspectes demogràfics purament endògens, sinó que els fenòmens migratoris poden arribar a tenir molta rellevància. I aquests fenòmens migratoris sempre van de la mà de la demanda de mà d'obra per exigències del creixement econòmic.

Vull deixar oberta aquesta porta per a aquells que *necessitin* un cert toc optimista. Personalment crec que els propers deu o quinze anys és molt improbable que es produeixi un increment de població immigrant jove que el país necessiti, conseqüència de la manca de mà d'obra autòctona.

Caldrien unes taxes de creixement molt elevades, que no hi ha cap element objectiu que permetin preveure-les, i a la meua edat, *actes de fe, els justos*. El sentit comú em diu que hem d'actuar sense esperar miracles. Seria una irresponsabilitat. Si els miracles vénen, benvinguts seran i tots en gaudirem.

Només us voldria tornar a recordar que les opinions, afirmacions i judicis de valor que he exposat ho són en el pla personal.

Per acabar, voldria cloure aquesta intervenció amb dues cites d'aquelles que serveixen per a qualsevol situació, i que en tot cas penso que són adequades per al tema que ens ocupa:

La primera cita és aquella que diu: *No hi ha vents favorables per a aquell que no sap on vol anar*. Jo diria que un cop s'ha fet el desgast enorme d'informació i conscienciació de les dificultats que ens vénen a sobre tant en l'àmbit del finançament sanitari com en el del finançament de les pensions, sabem cap a on volem anar, i la nova llei apunta en la bona direcció. Caldrà, això sí, incrementar la intensitat i la velocitat d'algunes mesures, encara que resulti impopular.

La segona cita, especialment pensada per a la generació del *baby boom* i posteriors, és aquella que diu: *Que els déus ens donin la força per canviar allò que es pot canviar, que ens donin la serenitat per acceptar allò que no podem canviar i que ens donin la saviesa per diferenciar bé entre allò que es pot i allò que no es pot canviar*.

Moltes gràcies per la vostra atenció.

Josep Delgado i Villena,
economista i president del consell d'administració
de la Caixa Andorrana de Seguretat Social